

Posolstvo svätého otca Fratiška

na 4. svetový deň starých rodičov a seniorov

28. júla 2024

Neopušť ma v čase staroby (porov. Ž 71, 9)

Drahí bratia a sestry!

Boh nikdy neopúšťa svoje deti. Ani vtedy, keď vek postupuje a sily ubúdajú, keď vlasy belejú a rola v spoločnosti sa stáva menej dôležitou, keď je život menej produktívny a hrozí, že sa bude javiť ako zbytočný. Boh nehľadá na výzor (porov. 1 Sam 16, 7) a nebojí sa vybrať si tých, ktorí sa mnohým zdajú nedôležití. Neodhadzuje žiaden kameň, naopak, tie najstaršie sú pre neho bezpečným základom, na ktorom môžu spočinúť tie „nové“, aby spoločne budovali duchovnú stavbu (porov. 1 Pt 2, 5).

Sväté písmo ako celok je príbehom o vernej Pánovej láske, z ktorej plynie potešujúca istota: Boh nám stále preukazuje svoje milosrdenstvo, vždy, v každom období nášho života a v každej situácii, v ktorej sa nachádzame, dokonca aj v našich zradách. Žalmy sú plné údivu ľudského srdca nad Bohom, ktorý sa o nás stará, napriek našej úbohosti (porov. Ž 144, 3 – 4); uisťujú nás, že Boh každého z nás utkal už v materskom lone (porov. Ž 139, 13) a neopustí nás ani v podsvetí (porov. Ž 16, 10). Preto si môžeme byť istí, že nám bude nablízku aj v starobe, a to tým skôr, že v Biblii je staroba znakom požehnania. V žalmoch však nachádzame aj takúto úprimnú prosbu k Pánovi: „*Neodožeň ma v čase staroby*“ (Ž 71, 9). Veľmi silné, tvrdé vyjadrenie. Pripomína nám veľké utrpenie Ježiša, ktorý na kríži zvolal: „*Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil?*“ (Mt 27, 46).

V Biblii teda nachádzame jednak istotu o Božej blízkosti v každom období života, no zároveň strach z toho, že nás Boh opustí, najmä v starobe a v čase utrpenia. Nie je v tom rozpor. Keď sa pozrieme okolo seba, nemáme problém overiť si, že takéto vyjadrenia odrážajú viac než zjavnú skutočnosť. Osamelosť je až príliš často trpkým spoločníkom života nás starých ľudí a starých rodičov. Často sa mi stalo, že keď som ako biskup v Buenos Aires navštevoval rôzne domovy dôchodcov, uvedomil som si, ako zriedkavo títo ľudia prijímajú návštevy: niektorí nevideli svojich blízkych už dlhé mesiace.

Príčin tejto osamelosti je veľa: v mnohých krajinách, najmä v tých najchudobnejších, sa starí ľudia ocitajú sami, pretože ich deti sú nútené emigrovať. Myslím tiež na mnohé zóny konfliktov: veľa starých ľudí tam zostalo osamote, pretože mladí i starší muži sú povolani do boja a ženy, najmä matky s malými deťmi, opúšťajú krajinu, aby zaistili bezpečnosť pre svoje deti. V mestách a dedinách zničených vojnou zostávajú opustení mnohí starí a nevládni a sú jedinými znakmi života v oblastiach, kde zdanlivo vládne len opustenosť a smrť. V iných častiach sveta existuje istý negatívny predsudok, hlboko zakorenený v niektorých miestnych kultúrach, ktorý spôsobuje nevraživosť voči starým ľuďom. Sú

podozrievaní z toho, že používajú mágiu, aby mladým odčerpali životnú energiu. V prípade predčasnej smrti, choroby alebo nepriaznivého osudu, ktorý postihne mladého človeka, sa preto pripisuje vina niektorému starému človeku. Proti takémuto zmýšľaniu treba bojovať a vykynožiť ho. Ide o jeden z tých nepodložených predsudkov, ktoré podnecujú pretrvávajúci generačný konflikt medzi mladými a starými a od ktorých nás oslobodila kresťanská viera.

Ak sa nad tým dobre zamyslíme, zistíme, že aj dnes pozorujeme takéto obviňovanie starých ľudí z „kradnutia budúcnosti mladým“. Vyskytuje sa aj vo vyspelejších a modernejších spoločnostiach, hoci v inej forme. V súčasnosti je napríklad rozšírené presvedčenie, že seniori zaťažujú mladých ľudí nákladmi na starostlivosť, ktorú potrebujú, a tým odoberajú zdroje na rozvoj krajiny, teda aj mladým. Ide o skreslené vnímanie reality. Je to akoby prežitie starých ľudí ohrozovalo prežitie mladých. Akoby v záujme mladých bolo potrebné zanedbávať starých alebo ich dokonca potláčať. Medzigeneračný konflikt je klamstvom a otráveným plodom kultúry konfrontácie. Stavanie mladých proti starým je neprijateľnou manipuláciou: „V hre je jednota vekových období života, čo je skutočným referenčným bodom pre pochopenie a docenenie ľudského života v jeho celistvosti“ (*Katechéza* 23. februára 2022).

Citovaný žalm – v ktorom človek prosí, aby nebol opustený v starobe – hovorí o akomsi komplete, ktorý je namierený proti životu starých ľudí. Tieto slová sa zdajú prehnané, ale človek ich pochopí, ak uváži, že osamelosť a vyradovanie starých ľudí nie sú ani náhodné, ani neodvratné, ale sú skôr výsledkom rozhodnutí – politických, ekonomických, sociálnych a osobných –, ktoré neuznávajú *nekonečnú dôstojnosť*, ktorá patrí každému človeku „nech už sa nachádza v akejkoľvek situácii alebo v akomkoľvek stave“ (*Dignitas infinita*, 1). Stáva sa to vtedy, keď sa stráca hodnota každého jednotlivca a ľudia sa stávajú len finančným nákladom, v niektorých prípadoch príliš veľkým na to, aby bol uhradený. Horšie je, že sa tejto mentalite nakoniec často podriadia aj samotní starí ľudia, ktorí sa začnú považovať za príťaž, a preto by sa najradšej sami niekde stiahli.

Na druhej strane je dnes veľa žien a mužov, ktorí hľadajú svoje osobné naplnenie v čo najviac autonómnom a od druhých nezávislom živote. Pocit príslušnosti k spoločenstvu je v kríze a presadzuje sa individuálnosť; posun od „my“ k „ja“ sa ukazuje ako jeden z najzjavnejších znakov našej doby. Rodina, ktorá ako prvá a najradikálnejšie čelí tejto výzve – že sa môžeme zachrániť sami – je jednou z obetí tejto individualistickej kultúry. S pribúdajúcim vekom, keď človeku ubúdajú sily, sa však táto ilúzia individualizmu, podľa ktorej nikoho nepotrebujeme a dokážeme žiť bez vzťahov, odhaľuje vo svojej podstate. Človek totiž, naopak, zisťuje, že toto všetko potrebuje, no teraz je sám, bez pomoci, bez niekoho, na koho by sa mohol spoľahnúť. Je to smutné zistenie, na ktoré mnohí prídu, až keď je už neskoro.

Osamelosť a vyradenie sa v situácii, v ktorej žijeme, stali opakovane sa vyskytujúcimi javmi. Majú viacero koreňov: v niektorých prípadoch sú výsledkom plánovaného vyradenia, istého druhu smutného „spoločenského sprisahania“; v iných prípadoch sú,

žial, vlastným rozhodnutím. Alebo sú len trpené a predstiera sa, že ide o slobodnú voľbu. Postupne čoraz väčšmi strácame „chuť bratstva“ (encyklika *Fratelli tutti*, 33) a nedokážeme si ani len predstaviť niečo iné.

U mnohých starých ľudí môžeme vidieť pocit rezignácie, o ktorom hovorí *Knihá Rút* v rozprávání o stareнке Noemi, ktorá po smrti svojho manžela a detí vyzve svoje dve nevesty, Orfa a Rút, aby sa vrátili do krajiny svojho pôvodu a do svojho domova (porov. *Rút* 1, 8). Noemi – podobne ako mnohí dnešní starí ľudia – sa bojí, že zostane sama, no nevie si predstaviť nič iné. Ako vdova si uvedomuje, že v očiach spoločnosti má len malú cenu, a je presvedčená, že je príťažou pre tieto dve mladé ženy, ktoré majú celý život pred sebou, na rozdiel od nej. Preto si myslí, že je lepšie ustúpiť a sama vyzve svoje mladé nevesty, aby ju opustili a budovali si budúcnosť inde (porov. *Rút* 1, 11 – 13). Jej slová sú zhutnením spoločenských a náboženských konvencií, ktoré sa zdajú nemenné a ktoré poznačili aj jej osud.

Biblický príbeh nám v tomto bode ponúka dve rôzne možnosti ako odpovedať na výzvu Noemi, teda ako sa zachovať voči starobe. Jedna z dvoch neviest, Orfa, ktorá tiež miluje Noemi, ju s láskyplným gestom pobozká, ale prijme to, čo sa aj jej zdá jediným možným riešením, a odíde svojou cestou. Rút sa naopak od Noemi neodpúta a osloví ju prekvapivými slovami: „*Nenaliehaj na mňa, aby som ťa opustila*“ (*Rút* 1, 16). Nebojí sa vzdorovať zvyklostiam a všeobecnému zmýšľaniu, cíti, že stará žena ju potrebuje, a odvážne ostáva po jej boku v tom, čo bude začiatkom novej cesty pre obe. Nás všetkých – závislých od myšlienky, že osamelosť je nevyhnutná – Rút učí, že na výzvu „*Neopúšťaj ma!*“ je možné odpovedať „*Neopustím ťa!*“. Neváha vyvrátiť to, čo sa zdá byť nemennou realitou: osamelý život nemôže byť predsa jedinou alternatívou! Nie je náhoda, že Rút – tá, ktorá ostáva v blízkosti starej Noemi – sa stáva predkyňou Mesiáša (porov. *Mt* 1, 5), Ježiša, Emanuela, ktorý je „Boh s nami“ a ktorý prináša všetkým ľuďom, každého veku a v každej situácii Božiu prítomnosť a blízkosť.

Sloboda a odvaha Rút nás požívajú, aby sme kráčali po novej ceste: podme v jej stopách, vydajme sa spolu s touto mladou cudzinkou a starou Noemi na cestu, nebojme sa zmeniť svoje zvyky a predstavme si pre našich starkých inú budúcnosť. Naša vďačnosť patrí všetkým ľuďom, ktorí napriek mnohým obetiam nasledujú príklad Rút a starajú sa o nejakého starého človeka alebo jednoducho denne prejavujú svoju blízkosť príbuzným či známym, ktorí už nikoho nemajú. Rút si vybrala Noeminu blízkosť a bola požehnaná: šťastným manželstvom, potomstvom, krajinou. Platí to vždy a pre každého: ak budeme starým ľuďom nablízku, ak si uvedomíme ich nezastupiteľnú úlohu v rodine, v spoločnosti a v Cirkvi, aj my dostaneme veľa darov, veľa milostí, veľa požehnaní!

Nezabudnime na tento štvrtý svetový deň venovaný starým ľuďom prejaviť svoju nehu starým rodičom a seniorom v našich rodinách, navštívme tých, ktorí sú sklúčení a už nedúfajú, že je možná iná budúcnosť. Proti sebestvu, ktoré vedie ku sklúčenosti a osamelosti, sa postavme s otvoreným srdcom a radostnou tvárou tých, čo majú odvahu povedať: „*Neopustím ťa!*“ a odvahu vydať sa inou cestou.

Žehnám vás všetkých, drahí starí rodičia a seniori, aj všetkých vašich blízkych, a modlím sa za vás. Ani vy sa, prosím, nezabudnite modliť za mňa.

V Ríme pri svätom Jánovi v Lateráne 25. apríla 2024.

Z talianskeho originálu *Messaggio del Santo Padre per la IV Giornata Mondiale dei Nonni e degli Anziani 28 luglio 2024 "Nella vecchiaia non abbandonarmi"* (cfr Sal 71, 9) preložila Mária Spišiaková